

Gramatický prejav patrí k základným prejavom inteligencie človeka, nech si vraví kto chce čo chce, a pravopis je vizitka každého človeka.

U niektorých od štvrtej triedy základnej školy uplynul už nejaký ten čas, niektorí zjavne pravopis neovládali nikdy. Jednoducho pravopis je dôležitý a tak nezaškodí trochu preopakovania.

1. Vybrané slová

Vybrané slová sú tie slová domáceho pôvodu v slovenčine, v ktorých sa po obojakých spoluhláskach (čiže po **b, m, p, r, s, v, z**) píše „y“ a nie „i“.

B

by, aby, byť (som, si), bystrý Bystrica, Bytča, byť, nábytok, bydlisko, bývať, príbytok, dobytok, obyčaj, kobyľa, býk

Odvođené slová

by aby, žeby, čožeby, keby, akoby

býk býček, býčí, býkovec

bylina bylinný, bylinár, byl', bylinožravec

bystrý bystrina, Bystrica, bystrosť, zbystrit'

Bytča bytčiansky

byť bytie, blahobyť, živobytie, bývať, bývalý, starobylý, obydlie, obyvateľ, byť, bytná, zbytočný, neodbytný (čo nejde na odbyt), dobyť

byvol byvolí

obyčaj obyčajný, neobyčajne

P

pýcha, pýtať sa (si), pýr (červeň), kopyto, prepych, pysk, pykať

Odvođené slová

pýcha pyšný, prepych, pýšiť sa

pýr zapýriť sa

pysk pyskatý, pyštek

pýtať sa spýtať sa, dopýtať sa, dopyt, opýtať sa, vypýtať sa

M

my, mykať (sa), mýliť sa, myslieť, myseľ, umývať (sa), mydlo, myš, šmýkať sa, hmyz, žmýkať

Odvođené slová

mykať myknúť, odomykať, zamykať

mýliť sa omyl, pomýliť sa

myslieť myseľ, myšlienka, zlomyseľný, zlomyseľný, zmýšľať, rozmýšľať, premýšľať, zmysel, priemysel, úmysel, nezmysel

myš myší, myška

mýto mýtnik

myť vymyť, umyť, mydlo, umývadlo, umývareň, mydlina, mytie, Myjava

hmyz hmyzožravec

šmyk priesmyk, šmýkať

šmyk šmýkať, šmykľavý

žmýkať vyžmýkať

R

ryba, rýchly, ryť, rýpať, hrýzť, kryť, koryto, korytnačka, strýc, ryčať, ryža, bryndza

Odvođené slová

ryba rybník, rybárčiť, rybačka, Rybiny
ryk ryčať
rýdzi rýdzik, rýdzosť
ryha ryhovať
rýchly rýchlik, zrýchliť, urýchliť, zrýchľovať, urýchliť
rýpať rypnúť, rypák, rozrýpať
rysavý ryšavý
rys rysovať, narysovať, obrys, pôdorys
ryť (zem) vyryť, rozryť, rydlo, rýľ, rýľovať
brýzgať nebrýzgať
hrýzť vyhrýzť, nahrýzť, vyhrýzať, hryzovisko
koryto korytnačka, Korytnica
kryť ukryť, skryť, zakryť, krytina, prikrývka, pokrývač, úkryt, zákryt
strýc strýčko
trysk vytrysknúť
trýzniť trýzeň, tryzna
ryža ryžovisko, ryžovať
bryndza bryndziar, bryndziarsky, bryndzovník

S

syn, syr, sýty, sypať, syseľ, syčať, sýkorka, sychravý

Odvođené slová

syčať zasyčať, sykať, sykavka, sykanie, sykavý
syn synček, synovský, zlosyn
sypať (sa) sypký, násyp, dosýpať, zásyp, presýpať, výsyp
syr syrový, syrovník
sýty sýtiť, dosýtiť /sa/, nasýtiť /sa/, nenásytný, sýtosť
vysychať usychať, zasychať

V

vysoký, zvyk, vy, výr, výskať, vyt', vy -predpona

Odvođené slová

vy -predpona vyhodiť, vyvrátiť, výber, výklad
vy - zámeno vykať, vykanie
výskať výskot
vysoký vyšší, vyše, povyše, výška, zvyšný, vysočina, vysokoškolák
vyť - pes zavýjať
zvyk zvykať (si), navykať, zvyknúť, odvyknúť, privyknúť

Z

jazyk ,nazývať, ozývať sa, prezývať, pozývať, vyzývať

Odvođené slová

jazyk jazyčník, jazykový
nazývať ozývať sa, prezývať, vyzývať, vzývať

Výnimky po L

lyko, lykožrút, lykovec, lysý, lysina, lyska, Lysá, lysec, lýtko, lýtkový, lyžica, lyžičiar, lyžička, mlyn, mlynár, mlynček, mlynárik, mlynica, plyn, plynáreň, plynový, plynár, plynárenský, plynný, plytký, plytčina, slýchať, nedoslýchavý, neslýchaný, lyže, lyžovať, lyžovačka, lyžiarsky, lyžiar, plyš, plyšový, blýskať sa, blyskáč (lúčna bylina so žltými kvetmi), blýskavica, blysnúť (sa), blyšťať sa, vzlykať, lýra, lyrika, lyrický, lýceum, oplývať, plynúť, plytký, plytčina, splývať, vplyv, vplývať, zlyhať, zlyhávať

2.

Skloňovanie podstatných mien

Podstatné mená skloňujeme podľa 6 pádov, pre zistenie, o ktorý pád ide, používame pomocné (pádové) otázky.

1. pád **Nominatív** kto? čo?
2. pád **Genitív** koho? čoho?
3. pád **Datív** komu? čomu?
4. pád **Akuzatív** koho? čo? (vidím)
6. pád **Lokál** o kom? o čom?
7. pád **Inštrumentál** s kým? čím?

1. mužský rod

vzory: chlap, hrdina

vzor	chlap		hrdina	
	jednotné	množné	jednotné	množné
Nominatív	chlap	chlapi	hrdina	hrdinovia
Genitív	chlapa	chlapov	hrdinu	hrdinov
Datív	chlapovi	chlapom	hrdinovi	hrdinom
Akuzatív	chlapa	chlapov	hrdinu	hrdinov
Lokál	chlapovi	chlapoch	hrdinovi	hrdinoch
Inštrumentál	chlapom	chlapmi	hrdinom	hrdinami

vzory: dub, stroj

vzor	dub		stroj	
	jednotné	množné	jednotné	množné
Nominatív	dub	duby	stroj	stroje
Genitív	duba	dubov	stroja	strojov
Datív	dubu	dubom	stroju	strojom
Akuzatív	dub	duby	stroj	stroje
Lokál	dube	duboch	stroji	strojoch
Inštrumentál	dubom	dubmi	strojom	strojmi

2. ženský rod

vzory: žena, ulica

vzor	žena		ulica	
	jednotné	množné	jednotné	množné
Nominatív	žena	ženy	ulica	ulice
Genitív	ženy	žien	ulice	ulíc

Datív	žene	ženám	ulici	uliciam
Akuzatív	ženu	ženy	ulicu	ulice
Lokál	žene	ženách	ulici	uliciach
Inštrumentál	ženou	ženami	ulicou	ulicami

vzory: dlaň, kosť

vzor	dlaň		kosť	
	jednotné	množné	jednotné	množné
Nominatív	dlaň	dlane	kosť	kosti
Genitív	dlane	dlaní	kosti	kostí
Datív	dlani	dlaniam	kosti	kostiam
Akuzatív	dlaň	dlane	kosť	kosti
Lokál	dlani	dlaniach	kosti	kostiach
Inštrumentál	dlaňou	dlaňami	kosťou	kosťami

3. stredný rod

vzory: mesto, srdce

vzor	mesto		srdce	
	jednotné	množné	jednotné	množné
Nominatív	mesto	mestá	srdce	srdcia
Genitív	mesta	miest	srdca	srdc
Datív	mestu	mestám	srdcu	srdciam
Akuzatív	mesto	mestá	srdce	srdcia
Lokál	meste	mestách	srdci	srdciach
Inštrumentál	mestom	mestách	srdcom	srdcami

vzory: vysvedčenie, dievča

vzor	vysvedčenie		dievča	
	jednotné	množné	jednotné	množné
Nominatív	vysvedčenie	vysvedčenia	dievča	dievčatá /-ence
Genitív	vysvedčenia	vysvedčení	dievčať a	dievčat / -eniec
Datív	vysvedčenu	vysvedčeniam	dievčať u	dievčatám/encom
Akuzatív	vysvedčenie	vysvedčenia	dievča	dievčatá /-ence
Lokál	vysvedčení	vysvedčeniach	dievčati	dievčatách/encoch
Inštrumentál	vysvedčením	vysvedčeniam	dievčať om	dievčatami/encami

Upozornenia:

2.1. skloňovanie v 3. páde mužského rodu (koho/čoho) - mužov a v 7. páde ženského rodu (s kým/ s čím) - ženou

2.2. Z koho/čoho (z dreva) a S kým/čím (s benzínovým motorom)

2.3. **Prvý pád množného čísla** (muž. rod) - **mäkká** koncovka!
-mnohí ľudia, ktorí vodiči, takí diskutujúci

2.4. "Y" a vzory podstatných mien
vzor **dub**

N a A pl. **-y** (stromy, domy, zuby, schody, dvory, hotely)
Pozor! L sg. môže byť (okrem -e) prípona **-i** (na tanieri, v hoteli)

vzor **žena**

G sg., N a A pl. **-y** (matky, tety, sestry, od zimy, od Evy, od Zuzy)

Pozor! Cudzie podstatné mená ženského rodu, ktoré sú zakončené na **-ea, -oa, -ua** majú v D a L sg. príponu **-i** a v G pl. **-í** (napr. N Andrea, D Andrei, L o Andrei, G pl. Andreí)

V iných vzoroch podstatných mien sa ypsilon nevyskytuje!

Pozor na chyby! Vzory chlap, dlaň, kosť, vysvedčenie, srdce **majú vždy i/í**. (chlapi, inžinieri, na osi, husi, na svedomí, v kroví, pri mori)

3.

RAD a RADA ODPORUČIŤ a DOPORUČIŤ

Vzľadom na časté nesprávne používanie treba upozorniť na rozdiely vo význame slov.

RAD (1) –u, mužský rod

1. viac jednotlivcov alebo vecí usporiadaných v jednej línii za sebou alebo vedľa seba: rad cvičencov, ľudí, domov; sedieť v druhom rade; obranný, útočný rad
2. skupina jednotlivcov alebo vecí spojených spoločnými záujmami, vlastnosťami alebo tvoriacich isté spoločenstvo: patriť do radov bojovníkov za zákaz jadrových zbraní; robotnícke rady sa upevnili; chem. skupina zlúčenín s podobným usporiadaním atómovej väzby alebo odvodených od spoločnej základnej látky: uránový rad; mat.aritmetický, geometrický rad
3. neurčitý, obyčajne väčší počet niečoho, množstvo: rad rokov; celý rad otázok
4. poradie podľa časového alebo príčinného sledu, podľa hodnoty ap.: byť na rade; kedy príde rad na mňa? vývinový rad
 - v prvom rade - príslovkový výraz, kniž.- najprv, najskôr, predovšetkým: v prvom rade treba zistiť...;
 - rad (za) radom - postupne
 - opustil naše rady - zomrel

RAD (2) –u, mužský rod

vyššie (št.) vyznamenanie: Rad bieleho kríža I. triedy, R. Cyrila a Metoda; udeliť niekomu rad

RADA -y, rád, ženský rod

1. návod na konanie, poučenie, odporúčanie: priateľská, otcovská, praktická rada; požiadať niekoho o radu dať radu poradiť; dávať rady radiť
2. rozhovor, pri ktorom niekto niekomu radí alebo sa radia viacerí: ísť na radu k priateľke

3. skupina osôb ako poradný alebo riadiaci orgán istej inštitúcie, organizácie: redakčná rada časopisu; vedecká rada fakulty; Národná rada Slovenskej republiky ústavodarný a zákonodarný orgán SR; Rada ministrov Poľskej republiky vláda; Rada vzájomnej hospodárskej pomoci v minulosti organizácia pre hospodársku spoluprácu socialistických krajín; Rada bezpečnosti vedúci orgán OSN

Takže nie *postaviť sa do rady, BMW rady 5*, správne je *postaviť sa do radu, BMW radu 5!*

ODPORUČIŤ, dokonavé

1. navrhnuť, poradiť: odporučili mu ostať, aby ostal; odporučiť knihu na vydanie; dostať odporúčenie
2. zastaráv. odovzdať do pozornosti, na starosť, zveriť niekomu: odporučila im svoje deti; odporučiť sa do ochrany niekoho;

ODPORÚČAŤ (sa), nedokonavé

odporučiť sa , rozlúčiť sa (pozdravom), odobrať sa: odporučil sa a šiel;

Takže doporučiť môžete akurát tak list, ak ale dávate radu, tak **odporúčate!**

4.

V slovenčine slovesá v minulom čase v množnom čísle sa **vždy** končia kockovkou **-li** **bez ohľadu na rod!** (na rozdiel od češtiny), teda boli, robili, písali a nie byly, robily...

5.

rozumiem **niečomu**, nechápem **niečo** (*nie rozumiem niečo, nechápem niečomu*)

takže rozumiem tomu, nechápem to a nie *nechápem tomu, nepochopil som otázke*

6.

VYKANIE

Vykáme **slovesom a nie zámenom**, takže: pani, čo ste robili a nie čo ste robila!

Už naši dedovia sa učili, že:

Pane, kde ste bol,

tak vyká iba vôl.

Pane, kde ste boli,

vyká žiak zo slovenskej školy.

7.

Na záver ešte pár chýb, ktoré sa vyskytujú dosť často a ich autori by si mali bezpodmienečne zopakovať prvé 3-4 ročníky základnej školy!

hamba

kôli

nieje
interijér
meké
vyšie
céra
povecme
snich
doklat
nikdo
súčastný

a pár cudzích slov (tiež zle):

syntetyka
sistem
aktyvny
alternatýva

Slová cudzieho pôvodu sa budete musieť naučiť naspamäť, pretože v niektorých sa píše i
a v niektorých y...